

Sandu 15 februarie 1960

Cu tata Ion Osadenco, Bd.Negruzzi 5, 10 noiembrie 1960

Cu bunica Maria și frățiorul Radu, Iulie 1963

Cu mama în fața căminului
studentesc din str. Tighina.
Aprilie 1998

**„Cât de bine a fost
pe timpul lui Iosif
Vissarionovici
– pentru că eram
tânăr și frumos...”
Nichita Stănescu**

Back in the

Câțiva ani în urmă, formația PHOENIX lansase discul „La umbra marelui urs”. Ascultând piesă cu piesă, încercam să pătrund în esența textelor, dar de fiecare dată constatăm că nu înțeleg clar mesajul compoziției centrale: „...căci timpul vostru s-a scurs la umbra marelui urs ...” Cine e ursul? – să fie Covaci, sau

Ceaușescu, sau poate e vorba de constelație? Un an mai târziu, ideea a fost descifrată chiar de Nicolae Covaci în concertul de gală „PHOENIX – 40 de ani de activitate”, susținut la Sala Polivalentă din București. Ieșind în scenă, Nicu Covaci, cu vocea sa răgușită, a anunțat următoarea melodie: „La umbra marelui urs”.

Sala s-a înviorat. „Apropo”, a continuat el – „urs” se scrie cu „U” mare și doi de „S” la sfârșit”. Abia atunci am înțeles esența piesei și faptul, că o mare parte din viața mea s-a scurs și ea în umbra aceleiași „Mare URSS”. Acum, împlinind 50 de ani, „iau tramvaiul” în direcția opusă și fac un drum înapoi, în copilăria și tinerețea mea, înapoi în URSS.

Nicu Covaci „PHOENIX”

Chișinău 1961.

Cu mama la lacul „Comsomolist”, aprilie 1967

USSR

N-aș zice că am avut o tinerețe trăită în umbră, după cum se zice în cântec. Spre deosebire de mulți alții, am avut o copilărie fericită. Ea a coincis cu o perioadă relativ stabilă a vieții, în care foarte multă lume se simțea suficient de confortabil. După ani grei de război	și foamete, sosiră anii 60... . Societatea s-a mai relaxat un pic. Trecuse criza din Caraibe, Gagarin a zburat în cosmos, în URSS s-au schimbat banii. În jur se construiau cartiere întregi, uzine. Țăranii au devenit mai motorizați, peste tot vedeai camioane,	combine, tractoare. Macaralele au devenit un fel de simbol al Chișinăului. În magazine au apărut mărfuri și produse alimentare accesibile. Țara era într-o înviore economică În casele oamenilor au venit lumina, gazul, televizoarele, mașinile de spălat, aspiratoarele,	frigiderelor. Mulți chiar au luat în serios promisiunile lui Hrușciov despre comunismul care trebuia să învingă peste 20 de ani. Cel puțin, tempourile confirmau presupunerea. Unicul lucru plictisitor era propaganda	comunistă, transmisă la televizor, în presă, la radio. Veșnicele și omniprezentele înspăimântări cu stafia capitalismului	militarist și muribund. Totul realizat în stil greoi, lung și nădufos. Eu pe timpul cela eram copil. Toate astea erau în afara intereselor mele și dincolo de posibilitatea de a înțelege preocuparea celor maturi. Mâncam bomboane, mergeam la școală, priveam cu plăcere filme cu desene
---	---	---	---	--	---

La gara de la Bucovăț, mai 1969.

Piața „Biruinței” mai 1954

Liudmila Zikina

animate și comedii de genul „Операция Ы”, emisiunile „ТБК” (tinerețe – vis cutezător) cu Ștefan Culea și Elena Strâmbeanu, mergeam cu mama și tata la teatrul „Luceafarul”, mă bucuram de tot ce îmi oferea viața. Ion Creangă zicea: „calul e să tragă, popa – să cetească, iar copilul – să se joace”. Eu mă ocupam exact de ceea ce mi-a

prescris scriitorul. Ce-i drept, mă oboseau mult poeziile despre „родина” și „отчизна”, pe care eram obligat să le învăț pe de rost pentru festivitățile dedicate zilei de 1 și 9 mai, la fel și cântecele de genul „подмосковные вечера” pe care nu-l pot suferi până în ziua de azi. În copilăria mea televiziunea avea doar un singur

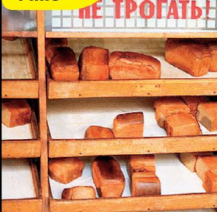
program, transmis de la Moscova, în care erau intercalate și emisiuni de la Chișinău. Atunci când includeam televizorul, dădeam mereu peste interprete de genul Maia Kristalinskaiia și alte de-alde ea, cântece despre fabrici și colhozuri, filme despre război, personaje de genul Ceapaev cu strategii militare construite din cartofi,

Kotovskii, Lazo etc. Undeva, în adâncuri, înțelegeam ca prin ceață că toate astea îmi sunt străine. Dacă Liudmila Zâkina e atât de bună, mă gândeam eu, cu piesa ei „а мне 16 лет”, din ce cauză toată firea mea se opunea s-o ascult? Și din ce cauză simțeam fiori reci atunci când ascultam „Can't buy me love” cu Beatles? Viața e frumoasă,

nu poți contesta, dar deseori e și paradoxală. Și câteodată e paradoxală până la absolut. Abia în zilele noastre am aflat că în timpul unui turneu, susținut de Zâkina în Anglia, ea fusese acostată de „Beatles” cu rugămintea să imprime câteva piese împreună. Ministerul Culturii URSS s-a opus atunci. Vă închipuiți? „Beatles” au rugat-o, nu invers. Ce reiese din

toate astea? Că Zâkina e mai bună decât Beatles? Să zicem, dar nu trebuia televiziunea rusească să ne-o bage atîta în suflet fie ea și iubita lui Kosâghin. De aici vine oroarea față de fenomen. E greu să robotizezi o țară întreagă. Neapărat se va găsi cineva care va întreba „la ce naiba îmi trebuie mie toate astea?”

Piine

Sură – 16 cop.,
Franzelă – 13 cop.

Salam

Doctorskii – 2.20 rub.,
Liubitelskii – 2.80 rub.,

Peliculă foto

FOTOL 65 – 35 cop.

Îngețată

„Slivocinii” – 13 cop.,
„Eschimo” – 22 cop.,
„Plombir” – 19 cop.,

Biciclete

„Scolinic” – 27 rub.,
„Orlionoc” – 42 rub.,

„Ucraina” – 56 rub.

Cartierul „Rîșcanovca”.
Bulevardul Moscova.
18 august 1966.
Pe locul din spatele
troleibuzului în
zilele noastre se află
restaurantul „Mc Donalds”.

„Culinăria”, vedere actuală.

CULINĂRIA

Învățam la școala nr. 1.
Pe timpuri, era
considerată școală
de elită. La început
nu știam acest lucru,
pentru că eram mic.
Școală ca toate școlile.

Mai târziu, când
au început să ne
crească cornițele,
ne dădeam și noi
câteodată aere
de superioritate
și emfază. Rivalii noștri
erau cei de la școlile
rusești nr.37, nr. 5
și nr.6. Cu ei aveam
câteodată altercații pe
la demonstrațiile de 7
noiembrie, 1 mai.
Mai târziu, însă,
în clasele superioare,
ne făcusem prieteni și
ne invitam unii pe alții
la seratele școlare.

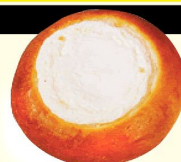
Din obiecte nu țin
mintre să-mi fi plăcut
vreunul. Eram puternic

la desen
liniar.

Aveam
nota 5
pe linie.
În rest, cam
juma-juma 4 și 5.

În școală intram exact
din colțul străzilor
Podoliskaia (mai târziu
Iskra, acum București)
și Pușkin.

Vis-à-vis se afla
„Culinăria”, local
care în acei ani făcea,
efectiv, parte din viața
noastră școlară. Lecțiile
începeau la 8.00, ora
Moscovei, la noi era
7.00. Așa că 10 ani
la rând deșteptătorul
mă trezea dimineața
la 5.30. Era mai dur
ca la armată. Între
lecția a doua și
a treia repausul
era de 15 min.
— timp suficient
pentru a alerga
în goana mare

vis-à-vis,
la Culinărie,
să mâncăm câte
un „pirojok”. Pentru
noi repausul era
o ceremonie întreagă.
Mama îmi dădea
în fiecare zi câte 20
de copeici. 8 copeici
costa paharul de cafea
cu lapte, în rest totul
depindea de preferințe.
Pateul cu carne costa
11 cop., cel cu brânză
sau magiun costa
9 copeici. „Vatrușca”
cu brânză și pateul cu
mac se vindeau la preț
de 8 copeici. Fiecare din
noi avea gusturile sale.
Eu preferam pateurile
cu mac. Ultimele
înghițituri le
făceam din
fugă. Macul
mi se oprea
deseori în gât,

tăindu-mi
respirația în
momentul în
care fugeam
înapoi la lecție.
Învățătorii nu ne mai
întrebau de ce întârziem.
La întrebarea „Unde ai
fost?”, alt răspuns nu exista
— „La Culinărie”. Excepție
făcea doar învățătorul de
limbă moldovenească,
Taras Mironovici, care ne
întreba:
— Unde ai fost?
— La Culinărie.
— Nu mă interesează!
Unde ai fost ... ?

Acum cred că cel
mai dorit vis al meu
ar fi să nimeresc, așa
matur cum sunt, într-o
frumoasă zi de mai
a anului 1967 ori 68,
la intersecția străzilor
Pușkin și Iskra și să mă
văd mic, alergând alături
de colegii mei spre
Culinărie.

„Smena 8” — 13 rub.,
„ФЭД” — 42 rub.,
„Zorkii 4” — 44 rub.,

„Zenit 3m” — 80 rub.,
„Canior” — 400 rub.,

„Liubiteli” — 10.50 rub.

Aparate foto

Rechizite școlare: caiet — 2 cop.,
zîlnic — 14 cop., creion — 2-3 cop.,
stilou — 1.8-3.5 rub., radieră — 2 cop.,
cerneală — 14 cop.

„Yauza-5” — 180 rub.,
Banda magnetică: „TIP-6” 250 metri
— 3.45 rub.

Magnetofon

„VEF-Spidola” — 80 rub.

Tranzistor

BACK IN THE USSR

ОТДАЙ РАДИЕРУ

Școala noastră era renumită pentru limbajul pe care-l vorbeau elevii. Nimeni, în nici o altă parte, nu a folosit un asemenea limbaj. Temele erau predate în limba moldovenească, cum se numea ea pe atunci. Pe coridoare, însă, în timpul recreațiilor, absoluta majoritate a elevilor vorbeau rusa, considerată mai „prestigioasă”. Toți vorbeau o limbă rusă curată, fără accent.

Însă „фирменный стиль” al limbajului școlii consta în inversarea termenilor. În mod normal, moldovenii își vorbesc limba, utilizând termeni rusești: „ящик, монтировка, сварка, кран”. La noi, la școală termenii erau românești, iar limba rusească. Reproduc mot a mot: „Давай сказаним ед. физ. (educația fizică). Кто сегодня де сервис? Принеси крету из канцеларии. Возьми кырпу, вытри табул.

Дай гуму. Написал компунеру? Не успел скатать екуацию.” și tot așa mai departe. Tata și mama erau îngroziți când mă auzeau vorbind așa. Parcă o aud pe mama:

„Cum ți se întoarce limba în gură să vorbești în asemenea hal? Cum poți folosi asemenea limbaj barbar?” Era stilul școlii. Mă raliam și eu „exigențelor”. „Все, дали сунет. Идем на рекреацию.”

Pionierie-dulce melodie.

Aurica Marinciuc, colegă de clasă, la o lecție de franceză, martie 1972

Școala Nr.1, vedere actuală

PREȚURI din anii '60

„Rubin” – 1200 rub. în 1968, 850 rub. în 1974 și 650 rub. după 1980.

Televizoare

Produse alimentare

Lapte – 26 cop./litru. Lapte condensat – 55 cop., cu cacao 77 cop. Magiun de vișini – 8 cop./100 gr. Unt – 70 cop./pachetul (200 gr.).

Bomboane „Școlinie” – 18 cop./100 gr., „Barbaris” – 18 cop./100 gr. Prăjituri – 22 cop. Paharul de suc de roșii – 10 cop.

Suc de mere – 14 cop. Suc de struguri – 18 cop. Bere – 26 cop./sticla de jumătate de litru. Limonadă – 12 cop.

Vin

Vin de consum curent „Roz de masă” – 87 cop. În funcție de calitate, prețul vinului se ridică până la 2.80 rub.

MAGAZINE

Ieșind de la școală, coboram trei colțuri pe Pușkin și mergeam la „Univermag” – cel mai mare magazin universal de atunci (actualmente „Gemenii”). Era un ritual pe care-l respectam aproape zilnic. Mergeam să ne uităm la jucării, biciclete, tehnică etc. În hală cunoșteam fiecare colțisor – în stânga se vindeau biciclete, în dreapta

– păpuși, jucării pentru băieți, rechizite școlare, vis-à-vis era radiotehnica, mai departe – instrumentele muzicale, iar alături de ele – tehnica foto.

Cunoșteam toată gama de mărfuri. Apariția vreunei mărci noi de televizor sau a unui aparat de fotografiat pe raft era un eveniment. Cunoșteam prețurile. Pe tot parcursul copilăriei și tinereții ele au rămas neschimbate. Și acum, printre prieteni, mai facem câteodată teste de „remember” a prețurilor sovietice.

REGIMUL DE ACASĂ

În general, nu-mi mergeau mie chiar toate atât de roz cum ar putea să pară. În copilărie, fiecare pas pe care-l făceam era controlat de mama. Lipsa de libertate mă chinuia năprasnic. Colegii mei aveau părinți cu regim normal de lucru, care se întorceau acasă de la serviciu pe la ora 6-7

Piața Biruinței, 1 septembrie 1963 – ziua în care am mers în clasa 1.

Piața Eliberării, iunie 1968. Locul copilăriei mele. Vedere din partea brutăriei ce se afla pe locul actualului Hotel „Național”. Mașini din străinătate își făceau deseori apariția în acest loc. Monumentul „Soldatului învingător” saluta cu pistolul-automat viitorii „inturiști” cazați în hotelul ce urma să fie construit vis-à-vis.

seara. Vă închipuiți ce bucurie? Toată ziua nu te controlează nimeni. Epoca telefoanelor mobile a sosit abia peste 35 de ani. Eu, însă... Mama lucra corector la revista „Moldova” și avea doar trei zile lucrătoare pe lună, în rest „ea se jertfea pentru copii ei”. Lecțiile se terminau la ora 13.30. La 14.00 fix, adică în jumătate de ora, trebuia să fii acasă - de altfel se răcea borșul. La 14.10 borșul era deja rece, pentru care fapt începea scandalul: „Unde ai fost?! Eu îmi dau viața pentru ca să te cresc sănătos...”. Of, doamne. De atunci nu mănânc nici borș, nici supă. Altă „bucurie” o aveam seara. Ora 22.00 era ora de culcare. Îmi era interzisă categoric viziunea televizorului

după ora zece seara. Așa că toate filmele care începeau după programul „ВРЕМЯ”, le vedeam doar pe jumătate. Cum se terminau, aflam a doua zi de la colegii de clasă, care nu erau supuși acasă unui asemenea gen de teroare. La ora 22.00 televizorul era închis.

CHINUIT DE ... SIFON

Am fost un copil chinuit de ... magazine. Până acum îmi tot sună în urechi: „Du-te la magazin! Du-te la magazin! Du-te la magazin!” De trei ori pe zi – „Du-te la magazin”. Ba s-a terminat sarea acasă, ba nu avem smântână, ba altceva. Pe atunci produsele se cumpărau cu suta de grame – faptul implica

ПОРТВЕЙН
ТОМАЙ
ПОРТВЕЙН
Белый Морской
POST TSB-16 SPED. 04/73. САНКТ-ПЕТ. СПЕЦИАЛЬН. ЛТД.

La țară vinul de casă se vindea pe la porți cu 1 rubla/litru.

СИГАРЕТЫ
ОРБИТА

„Nistru” – 10 cop.,
„Leana” – 14 cop.,
„Novosti” – 18 cop.,

Тigări
TU-134

„Doina” – 30 cop.,
„TU-134” – 35 cop.,
„Fluieras”, Chisinau”, „BT” – câte 40 cop.

Chibriturile
СЛОНУ

Chibriturile – 1 cop./cutia.

Benzină

Benzina – 4 cop./litru.

Билет троллейбуса
3 коп.

3 cop.,
mai tirziu – 4 cop.

vizitarea magazinelor în regim foarte des. La magazin se cumpăra strict ceea ce era comandat de mama. Nimănui, însă, din cei maturi nu-i venea în cap să-mi spună: ține, Sandu, 30 de

copeici și cumpără-ți și niște bombonele. Aproximativ o oră pe zi o consumam în rânduri la alimentară. Altă năpastă era moda de sifoane. Du-te la sifon! Du-te la sifon! Da, măi, mă gândeam,

nu pot oare părinții ăștia ai mei să mai bea și apă din robinet? Cât se poate să chinui copilul? Protestul meu interior se preschimba într-o ură statornică față de tot fenomenul sifonăriei ce a cuprins viața noastră în anii 60. Pentru cei ce nu cunosc, explic – sifonul era un balon de aluminiu cu o capacitate de 5 litri (sau putea fi și din sticlă de 2 litri) în care se turna apă chioară din robinet și se pompa bioxid de carbon, dându-i alură de apă minerală. Toată procedura se făcea la o stație specială, numită

sifonărie, și costa 15 copeici (adică 3 copeici litrul). Fenomenul ăsta a înnebunit generația părinților mei. Toată nevoia, desigur, s-a spart în capul copiilor care, pe lângă toate obligațiile lor de elevi și pionieri, mai aveau și obligația umplutului sifoanelor. Ce să spun – viață de copil de oraș. Știu că cei de la țară erau și mai chinuți. Măturau ograda, dădeau la pui, curăteau papură, cărau apă de la fântână, pășteau oi. Noi, la Bulevardul Negruzzi, slavă Domnului, oi n-am avut. Dacă, pe deasupra, mai trebuia să pasc și oi, poate nu mai ajungeam până în ziua de azi. În schimb, aveam acasă sifon. Mai bine zis – două. Și, ține-te, Sânduțu. Lumea parcă se smintise. Rândul la sifonărie era cam de 150 de metri, ceea ce presupunea 2-3 ore de tristețe totală. Boala era alta. Încărcate fiind până la refuz, sifoanele te tentau să apeși pe clampă și să proiectezi câte un jet de apă spre un câine sau vreo mătă ce trecea pe sub gard. Era foarte spectaculos. Sifonul ejacula apa la vreo 6-8 metri. Așa că, în funcție de numărul de pisici întâlnite în drum spre casă, sifonul devenea tot mai ușor. Acasă ajungeam cam cu o jumătate din apa cumpărată. Și toate erau să fie bune, dacă nu se termina atât de repede. Și, maximum

peste o zi, o auzeam din nou pe mama: "Sandu, la sifoane!". Odată protestul dăduse peste margini. Părinții nu erau acasă. Cu toate astea, nu uitaseră să-mi amintească de misiunea umplutului. Am luat sifoanele și am plecat direct în curte, la joacă. Spre seară vine

mama, plecată de dimineață. Acasă nu e nimeni – nici copilul, nici sifoanele. Îngrozită, aleargă la sifonărie. Sandu nu-i. Întreabă de lume, caută. Vine în curte și mă găsește fericit, jucând fotbal cu băieții. "La sifonărie ai fost?!" "Da-a-a-al", întinsesem eu. "Și?" "Era închis", făcui eu. "Era o adunare și azi n-au lucrat." Minciuna era gândită de dimineață, așa că eram sigur că va prinde. Cine își putea închipui că mama va recurge la cercetări pe teren? În acel moment am simțit că sifonul se

Cu tata și mama în apartamentul nostru din Bd. Negruzzi. Februarie 1975.

„Ын фамилия Думнявоастрэ, суб кондучерея Думнявоастрэ креште вииторул четэцан ал Униуний Советиче, вииторул активист ши луптэтор”
А.С.Макаренко

Apa minerală la automat – 1 cop., cu sirop – 3 cop.

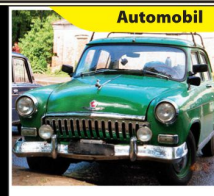
Un apel telefonic de la taxofon – 2 cop.

„Jawa 350” – 650 rub., „K650” cu ataș – 1200 rub.

„Veatka” – 400 rub.

„Volga GAZ 21” – 5500 rub.

Apartamente nu se vindeau.

sparge de fundul meu. Bătaia cea publică, în fața a 10 copii, o țin minte bine. La fel și minciuna pe care am tras-o.

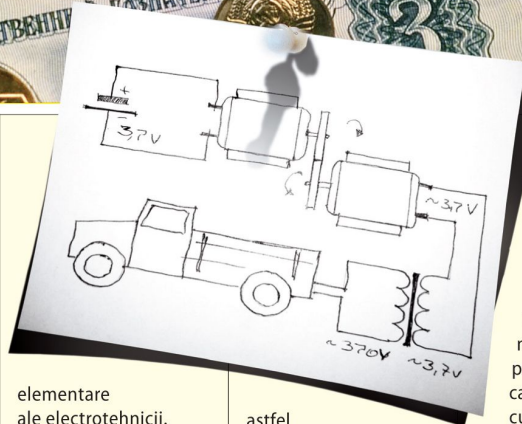
INVENȚIA

La școală am simțit atracția pentru tehnică. Din clasa 1 eram obsedat de ideea construirii unui avion. Chiar aveam deja în buzunar un mâner de la un întrerupător electric, găsit undeva, prin fundul curții școlii, și-l arătam la toți, zicând că îmi va servi la demararea motorului. Avion așa și n-am mai construit,

am rămas numai cu mânerul. Au urmat toate cercurile tehnice posibile. Cred, nu a rămas nici unul, la Palatul pionierilor și la Stația tinerilor tehnicieni, prin care n-ași fi trecut și eu. Am făcut de toate – rachetomodelism, aviomodelism, la cercul tinerilor marinari construiam modele de nave, la "radio crujok" învățam radiotehnica, construiam aparate de radio cu detectoare și lămpi, la cercul moto pilotam motociclete. Acasă construiam modele de planoare. În clasa a cincea cunoșteam deja bazele

elementare ale electrotehnicii. Inventând fel de fel de chițibușuri, am ajuns, la un moment dat, la o idee care mi s-a părut genială. Era vorba de posibilitatea construirii unui camion propulsat de un motor electric, care se alimenta de la o simplă baterie de buzunar. Detaliat, schema arăta

astfel – bateria rotește un motorăș electric de 80 de copeici, folosit de obicei pentru jucării. Motorășul, printr-o roată dințată, pune în mișcare alt motorăș similar, care începe să genereze curent alternativ. Curentul, trecând printr-un

transformator, este amplificat până la nivelul

suficient să pornească un motor electric mare, instalat pe rama unui camion. Eram în culmea fericirii, demonstrând colegilor mei avantajele invenției. Într-o zi, am hotărât să mă laud lui nenea Sandu Stancu, prietenul tatei, care predă la Politehnică „Bazele teoretice ale electrotehnicii”. În trei fraze, nenea Sandu a făcut prof

din toată ideea mea, explicându-mi în termeni clari că niciodată o baterie de buzunar nu va asigura puterea necesară pentru a mișca din loc un camion. Păcat. Dar eu am sperat atât de mult.

Într-a șaptea, am primit o lovitură puternică din partea tatei. De trei ori pe săptămână, frecventam cercul de radio-constructori. Din trei tranzistoare, câțiva condensatori și vreo două rezistențe am asamblat o schemă, zărita în revista „РАДИО”. Era vorba de „un câine electronic”, mai bine

Bulevardul Negruzzi, noiembrie 1960

Pe Bulevardul Lenin, mai 1969

Bulevardul Lenin, octombrie 1949

zis – un generator de sunet ce imita lătratul unui câțeluș. După o lună de muncă și câteva tentative nereușite, într-o duminică, conectând difuzorul și o baterie la creația mea, am auzit un țiuț întrerupt ce semăna cu un lătrat subtil. Bucurie fără margini. Am alergat la tata. El, ca de obicei, stătea la masa lui de scris, cufundat în literatura clasică a secolului XIX. Sau că l-am luat prea brusc, sau tata nu prea era în apele sale fiindcă l-am deranjat, dar ... „Uite! Uite aici”, am întins eu firele, bateria și difuzorul pe masa lui. Din difuzor s-a auzit: „Uau! Uau!”. „Și ce-i asta?” m-a întrebat tata. „Căine electronic”, i-am zis. „Ei!... Prostii de-ale

tale.” A fost ca un duș rece. Am strâns în liniște comoara lătrătoare și m-am retras. N-a înțeles tata cu ce mă ocupam, la fel cum nu înțelegeam nici eu ce scrie el la masa lui, ani de zile la rând.

Tata era un om fericit în lumea lui interioară și era un profesor ilustru, după cum spune lumea. La cursul special „Dragostea în poezia lui Eminescu”, predat de Ion Osadenco, publicul venea ca la spectacol. Veneau studenți de la alte instituții de învățământ. Veneau de la politehnică, de la medicină, de la institutul pedagogic. Câteodată, sala găzduia un auditoriu dublu față de cel planificat.

Acasă, el continua să trăiască în aceeași lume a poeziei. Eu îl iubeam. Știam cât de mult era stimat. Vedeam cum veneau oamenii la noi acasă, cum studiau biblioteca lui. Eu, însă, rămâneam rece față de tot ce ținea de filologie. Mai ascultam din când în când cum recita tata, cu lacrimi în ochi, din Eminescu sau, mai ales, din Coșbuc, dar așteptam cu nerăbdare când se va termina mai repede poezia. Din cauza asta, ambii am aderat fericiti la ideea că eu nu înțeleg ce vrea tata, iar tata nu înțelege ce vreau eu.

În clasa a opta, am declarat părinților că plec la școala de aviație. „Am să-ți dau eu ție

aviație”, mi-a zis mama hotărât și am înțeles că nu glumește.

SMENA 8

În clasa a șasea, cam un an de zile am tot scâncit acasă că vreau aparat de fotografiat. Aproximativ vreo zece luni de rugăminți s-au încununat cu izbândă. La 16 mai, de ziua mea, mama și tata mi-au făcut cadou un aparat de fotografiat – „SMENA 8”. Eram cu adevărat fericit. Mergeam cu el

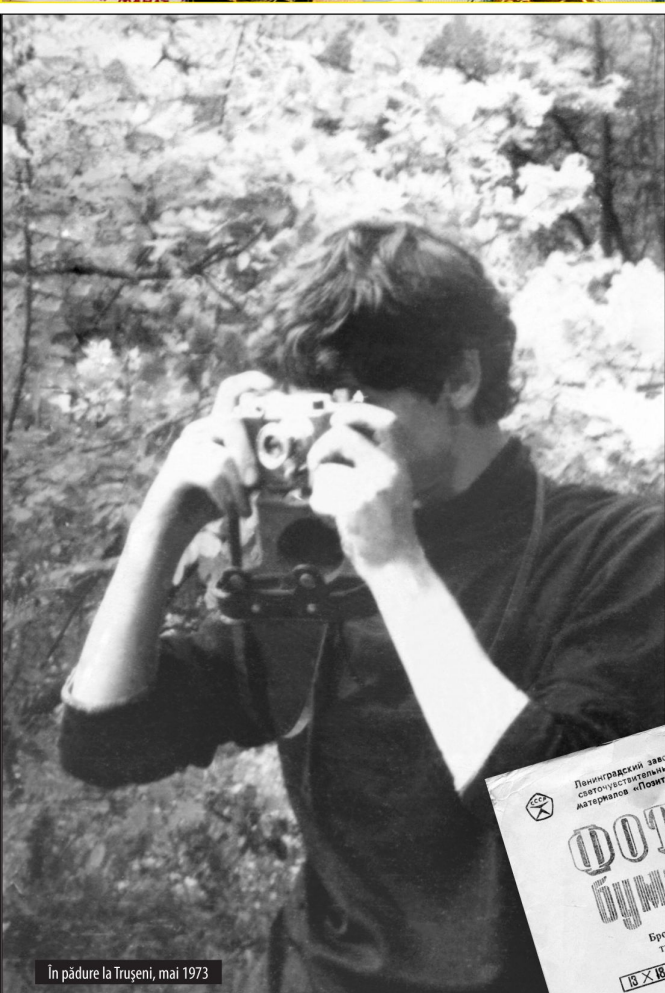
la magazin, la joacă, dormeam cu aparatul lângă mine.

Ce-i drept, la 13 ani nici habar nu prea aveam cum să fotografiez cu el. Nu era nimeni pe alături să mă sfătuiască cel puțin. Știam însă cert un singur lucru: pentru a face fotografii ai nevoie de...oțet. Asta îmi intrase în cap încă din 1963, de când aveam 7 ani și fusesem la Brașov împreună cu mama. Unchiul meu, neena Sandi, un om deosebit de inteligent

și cult, avea și el pasiunea fotografiei. Într-o seară, dezvoltă fotografii în baie. Stăteam și eu alături de

el, urmărind magia ce se întâmpla la lumina becului roșu. Îl tot luam la întrebări: „Asta ce-i? Aceea ce-i?” Tolerant prin excepție, neena Sandi îmi răspundea la toate. În sfârșit, cred, obosisese și de fotografii și de mine, când l-am întrebat: „Ce apă e asta, în care bagi hârtia și iese fotografia?”. Fără multă ezitare, neena Sandi mi-a spus: „Nu e apă. E oțet.” Gluma unchiului, spusă pe un ton foarte serios, mi s-a întipărit adânc în memorie și, acum, convingerea că trebuie să cumpăr oțet pentru fotografii devenise foarte serioasă. Toată vara am tot fotografiat cu aparatul meu. Aflasem între timp, că pe peliculă trebuie să

În pădure la Trușeni, mai 1973

Cu colegii de clasă lângă satul Trușeni.
De la stânga spre dreapta: Slavic Teut, Șașa Jurcanu, Sandu Osadenco, Tolea Radul. 1 mai 1973.

apară cadre inversate care se numesc negative.

Nu știam, însă, cum să fac să apară. Imediat după ce fotografiam ultimul cadru, deschideam aparatul direct în stradă, să vad dacă a ieșit ceva. De fiecare dată constatam cu amărăciune că nu mi-a ieșit nimic. Tata mă lua peste picior. "Noi aparat ți-am cumpărat. Tu poze când faci?" Îmi era rușine. Dar din peliculă în peliculă cadrele tot nu apăreau. Așa a trecut o jumătate de an. Între timp venise toamna. La 15 noiembrie, toată familia noastră a fost invitată la ziua prietenei mele de copilărie Doina Marin (cea care ulterior a devenit marea și regretata

interpretă Doina Aldea-Teodorovici). Ea era mai tânără cu doi ani și foarte neastâmpărată din fragedă copilărie.

Se pregătea o ceremonie întreagă, unde se aștepta să fie prezenți și mulți maturi. Mie sindrofii din astea, desfășurate în prezența celor maturi, nu-mi prea plăceau. Întotdeauna exista riscul că vreunul din ei să ne roage să recităm vreo poezie, să le cântăm

"Nu e apă. E oțet." Gluma unchiului, spusă pe un ton foarte serios, mi s-a întipărit adânc în memorie și, acum, convingerea că trebuie să cumpăr oțet pentru fotografii devenise foarte serioasă.

sau să le dansăm vreun dans – lucruri cu totul dizgrațioase. Am mers doar din simplul argument că trebuie. Mai ales că în ziua aceea m-am tuns și aveam un aspect cam bleg. În general, tunsul parcă era programat

intenționat pentru zile anumite, pentru ca la evenimente speciale, cum era și acela de care vorbesc, dispoziția să-mi fie stricăta.

De obicei, mă tundeam la 31 august, pentru ca după o vară întreagă să fiu „frumusețel” la 1 septembrie. „Next time” era aproximativ peste două luni și jumătate, adică cam pe la 15 noiembrie, după cum s-a întâmplat și de data asta. De fiecare dată, procedeul îmi strica dispoziția și îmi afecta profund sentimentul de bărbat din cauza aspectului prostesc pe care-l aveam cu tunsoarea mea „polu-box”. În fond, vrând-nevrând, dar „la noblesse oblige”. M-am îmbrăcat frumos, mi-am pus aparatul de fotografiat în gât și am mers la ziua de naștere. În apartamentul Doinei era multă lume. Domni și doamne, toți frumoși și inteligenți. Printre ei

era și un domn înalt, cu un aparat de fotografiat ce-ți lua ochii.

„E 'Zenit'?", am făcut-o eu pe cunosătorul. „Nu”, mi-a răspuns el scurt. Încercam să descifrez denumirea aparatului, scrisă cu litere latine. El ne-a făcut câteva cadre. Eram conștient că am să ies prost cu coafura mea cea aiurită. Încercam, trecând prin cameră, să mă apropiu de el și să trag cu ochiul la aparatul lui superb, care avea lentila obiectivului mare cât o portocală. Între timp eu fotografiam cu „Smena” mea, cu optica cât un bob de mazăre. După mai multe țcăituri am simțit că mi s-a terminat pelicula.

Atunci, adoptând un aer cât mai profesionist, m-am dat alături de domnul cu aparat, am deschis capacul din spate și am încercat să scot pelicula. „Stai! a strigat el. Ce faci?” „Vreau să văd dacă a ieșit ceva.” El s-a apropiat de mine, m-a așezat pe un divan, s-a uitat lung la mine și a început să-mi lămurească pe indelele noțiuni esențiale din arta fotografiei. Era Efim Mecinic, unul din cei mai vestiți fotografi ai epocii. Cred, nu era ziar în acele timpuri în care să nu fi apărut cel puțin o fotografie făcută de maestrul E. Mecinic. Asta a fost prima mea lecție de fotografie.

Bulevardul Tineretului (astăzi Renașterii) iulie 1961

După ea n-a mai urmat nici una. Tot ce-am făcut în viață, am făcut pe propria experiență.

MINunile ANILOR 60. CU AVIONUL LA CAHUL

Anii 60 au fost ani deosebiți. Nu știu cum să explic, dar peste tot mirosea a bine, mirosea a primăvară. Atunci au existat lucruri și fenomene care, mai târziu, au dispărut din viața noastră.

La Chișinău, de exemplu, în anii 60, pe locul Hotelului Național, se găsea o brutărie în care aveai posibilitatea să cumperi pâine proaspătă și în orele de noapte. În peretele

magazinului erau montate 4 automate, în care, într-un geam luminat, circula un lift, pe palele orizontale ale căruia se găsea pâinea. La introducerea unei monede de 15 sau 20 de copeici, mecanismul începea să se miște, coborând pâinea la nivelul unei teighele, de unde o și luai.

La orice oră de noapte aveai posibilitatea să alegi, din patru feluri de pâine, pe cea care o dorești – franzelă, pâine albă, sură sau să-ți cumperi, cu 5 copeici, un covrig cu mac. În zilele noastre, am povestit acest lucru mai multor tineri și am observat că mă privesc cu neîncredere.

Erau timpuri fenomenale. În acei ani, pe cât n-ar suna de bizar, dar tehnica produsă în URSS corespundea nivelului exigențelor mondiale. Calitatea frigiderelor „Dnepr” sau „ZIL Moskva” era similară celor străine, gen „Bosch” sau „Rozenlef”. Automobilele „Moscovich” nu erau cu nimic mai inferioare automobilelor „Opel” sau „BMW”. Ce-i drept, motorul „Moscovich 412” rușii l-au furat de la nemți, la fel ca și toate celelalte prototipuri de tehnică de toate genurile.

Adevărul e adevăr: aceste prototipuri, din punct de vedere al exigențelor anilor 1964-65, erau făcute suficient de bine. Televizoarele furate de ruși – „Record” sau „Signal” – nu erau mai rele decât originalele lor „Philips” sau „Grundig”. Aparent, viața era pur și simplu fericită. Se produsese schimbări radicale și în relațiile între oameni. Cred, propaganda ideii că toți oamenii sunt frați (în afară de capitaliștii

blestemați) a schimbat ceva spre bine în societate. Televiziunea rusească de atunci, în emisiunile și filmele sale, nu propaga banditismul așa cum o face în ziua de azi. Din circuit erau excluse contravalorile. Mai bine zis, ele nici nu existau în mass-media. Din această cauză chiar și într-o societate săracă, după cum era Sovetskii Soyuz, pe timpurile celea, pentru un timp scurt parcă dispăruseră certurile, furturile. Rufe proaspăt spălate se uscau în curte. Nimănui nu-i trecea prin cap să le fure. Noi locuim la et.1 (parter) în blocul nr.5 din Bd. Negruzzi. E prima intrare pe

palier când cobori de la Hotelul Chișinău. Ușa apartamentului era chiar la intrarea în bloc. Acum pare a fi un lucru incredibil, dar mama lăsa de cu seara afară, lângă ușă, un bidon de un litru și 30 de cop. sub preș. Dimineața, la 6.00; trecea lăptăreasa, lua bănișorii și ne turna un litru de lapte. La ora opt aveam laptele cald deja pe masă. Încercați în ziua de azi să faceți un asemenea lucru în același loc. O să vă umpleți de bucurie. Asta și este diferența – oamenii erau mai buni. Nu e un mit. Așa era. Poate cel mai surprinzător lucru, care, de altfel, nu este cunoscut de generația

Bulevardul Lenin, iulie 1960

Cahul, iulie 1970

tână, este momentul dezvoltării furtunoase a aviației în Moldova anilor 60. Pe când eram elev, mergeam la bunica, la Cahul, numai cu avionul. La început era un AN-2, care pe drum făcea o scurtă escală pe minunatul aerodrom

din Baimaclia. Cine nu știe ce înseamnă AN-2, să plece la Vadul-lui-Vodă. Contra 10 euro își poate completa cunoștințele asupra „lumii sale interioare”. O să aveți plăcere. Vă garantez. Parcă văd în fața ochilor,

AN-2

cum ieșeau pasagerii, turmentați de zbor, să se mai plimbe pe iarba aerodromului. Unora le era rău de tot. Pilotul, rezemat de aripă, fuma un „Belomor”. După 5 minute întreba: „Ну что, наплевались? Летим дальше.” Mai târziu, pe rute a fost

PA3-652

LA3-695E

băgat „LI-2” – un avion construit după niște proiecte, furate de ruși, de această dată, de la americani. E vorba de „DS-3”, supranumit „Dacota”. În marea lor majoritate, erau foste avioane militare, reutilitate pentru zboruri de pasageri. Mai târziu,

Bulevardul Negruzzi, vara anului 1960

prin 1968-69, zborurile spre Cahul erau asigurate de un avion de construcție „Iliușin” – „IL-14”. Azi poate părea incredibil, dar acest „IL” efectua cinci zboruri pe zi spre Cahul. Durata fiecăruia din ele era de 35 min. Ultimul avion sosea la Chișinău, pe timp de vară, la 20.30 seara. Costul biletelor provoacă zămbete astăzi – 4 ruble pentru maturi și 2 ruble pentru copii. Eu plecam la bunica cu 2 ruble și 30 de copeici – 20 cop. costa expresul „Aeroport” ce pornea de la Academie (era un „PAZ” cam prăpădit) și 10 cop. costa autobuzul ce ne ducea de la aeroportul Cahul până la autogară.

Călătoriile cu autobuzul Chișinău-Cahul erau o excepție, fiind și foarte chinuitoare. Costau 2 rub. 63 cop. Se efectua cu un autobuz „LAZ” și durau aprox. 7 ore. „LAZ”-ul se deosebea de toată cealaltă tehnică mobilă din lume prin mirosul său tăios, asemănător cu cel de gaz lacrimogen. Așa cum mirosea autobuzul „LAZ”, cred că nu a mai mirosit niciodată nici un transport din lume. Nu mirosea nici a benzină, nici a eșapament. Era ceva comun, foarte specific și al naibii de greșos. Puțini dintre pasageri, zgâlțâiți 6-7 ore în drum, rezistau să nu vomite.

ȚĂRANII DE LA NEGRUZZI 5

În curtea blocului nr.5 din Blevardul Negruzzi, în anii 60, ceata de copii se împărțea strict conform criteriului național. Rușii și evreii formau o ceată care ne cam detesta pe noi, moldovenii, numindu-ne țărani. Nu știu cum să vă explic, cuvântul țăran parcă nu e de ocară, dar din gura lor suna tare înjositor. Întotdeauna mă deranja acest lucru, pentru că era spus în bătaie de joc, cu sens de „proști”. Printre ai noștri erau copii de vârste diferite. Nu eram mulți: Emil Mîndicanu, Doina Marin, Octavian

Dimitriu, fratele meu Radu, Emil Negară de la etajul 5 și cam atât. Ceilalți erau mai mulți. Mîndicanu încercase odată se explice unuia din ei, că țăranii moldoveni sunt cei care muncesc și vă hrănesc pe voi, cei care ați venit aici din altă parte. La cuvintele astea Alic H. îi răspunse ferm: „это мы, хохлы, вас кормим”. După serii întregi de discuții pe teme „internaționale”, însoțite deseori de altercații pe care nu le provocam noi, veneam acasă roșu de furie. La care tatăl-meu mă întreba: „Ce-i? Ce s-a mai întâmplat?”. „Ei... Ei...”, îi răspundeam eu, gâfâind: „Ei ne numesc țărani”.

„Ei și? ”, zice tata liniștit. „Țăran nu e cuvânt urât. Bunelul tău a fost țăran. Eu mă mândresc că provin din țărani. Și bunica ta e țărăncă. ”
„Tu nu înțelegi... Nu țăran în sens de țăran, da altfel de țăran. ”
„Cum altfel?” se făcea tata a nu înțelegea, cu toate că le înțelegea el bine pe toate.
Într-o zi n-am mai rezistat. Am înțeles că dacă nu ripostez, așa am să și rămân „țăran”. L-am înșfăcat pe Sașa „răjâi” care era cu vreo trei ani mai mare ca mine, l-am doborât dintr-o lovitură la pământ (noroc că făcusem și eu vreo doi ani de „sambo”) și cum stătea el, săracul,

în genunchi, m-am urcat călare pe gâtul lui, apăsându-l pe cât am putut cu mutra în nisip. Ai lui, când au văzut una ca asta, imediat s-au dat de partea mea și, sărind într-un picior, strigau – „davai, davai”. Sașa a mâncat multă țărnă în ziua ceea. Era victoria mea personală, care a schimbat raportul de forțe în curte. Nu i-am mai auzit, cel puțin în prezența mea, să ne mai spună cuvinte înjositoare.

(va urma)

Sandu Osadenco